

Levéltárak és levéltárnokok.

A vármegyei közigazgatásról szóló törvényjavaslat szerint a levéltár a törvényhatóság tulajdonában marad. Tehát a vármegye, vagy per analogiam a város köteles azt, mint eddig is, gondjába venni s amennyire a szükség kívánja, fejleszteni; szóval azzá tenni, amit tőle úgy a közigazgatás, mint a közmivelődés követel.

A levéltárak, ahol még nem történt, el kell választani, az irattártól mert az elválasztás, ahol megtörtént, nem lett a közigazgatás kárára, de hasznára vált a levéltári ügynek.

A levéltárnak tíz évnél régibb iratai nincsenek nap-nap mellett érintkezésben a folyó közigazgatással, de érintkezésben a nemzet lüktető életével, amelynek gyökere a múlt. Itt kell egybegyűjteni az ország multjára vonatkozó adatokat egy-egy törvényhatóságra terjedően. Egybe kell gyűjtenünk a törvényhatósági levéltárakban mindazt az írott, esetleg nyomtatott kutforrást, mely ennek a szűkebb területnek multjáról ad hírt. Egybe kell hordanunk ide a községek régi, érdemes iratait, hogy megmentvén őket az elkallódástól, a kutatónak kezeügyében legyenek; ide a családi levéltárakat, esetleg a káptalani levéltárakat, a régi anyakönyveket, a volt céhek irományait, egyesületek, társulatok, pénzüzetek, iskolák kiselejtezett irattárait; a nyomtatott források közül a hirlapokat, szinlapokat, hirdetményeket s más közérdekű nyomtatványokat, a törvényhatóság multjáról szóló nyomtatott műveket.

Gyűjtse a levéltárnok a törvényhatóság egyháztörténete, oktatásügye, sajtója és irodalomtörténete, színészete, műtörténete, közigazdasága, ipara és kereskedelme, törvénykezése, vasút- és közlekedésügye, balneológiája multjára, a negyvennyolcas időkre, a most folyó világháborúra vonatkozó iratokat, apróbb nyomtatványokat, vagy más egyéb szempontból a törvényhatóság egyes kiemelkedő epizódjaira felvilágosítást nyújtó írott és nyomtatott kutforrásokat s *kezelje őket külön külön csomókban: a monografus* hálás lesz fáradozásáért.

A muzeális tárgyakat pedig, mint levált pecsétek, pecsétnyomók, fegyverek, zászlók, érmek, céhládák, képek, könyvek, ha a törvény-

hatóság területén van oly intézet, amely ezeket gyűjti, úgy ennek, — esetleg engedjük azokat át országos gyűjteményeknek.

A levéltárak régi okirati kincsei feldolgozóra várnak s várják ezt első sorban a levéltárnoktól, aki köztük él, akinek kötelessége is ezzel a nyers anyaggal nap-nap mellett foglalkozni.

S mert első sorban tőlük várjuk az iratoknak a tudományos feldolgozás számára való előkészítését, sőt feldolgozását, meg kell tehát kívánnunk tőlük a magasabb kvalifikációt, az egyetemi végzettséget, — új egyetemeink keletkeztek s így a kvalifikáció megszerzése mind könnyebbé válik; követeljük amellet tőlük *írói készséget*, mert a levéltárnokban látjuk a *törvényhatóság monografusát*.

A levéltárnok dolgozza fel a jegyzőkönyveket, az anyakönyveket, névmutatót készítvén hozzájuk, kezelje a közigazgatási könyvtárt, melyben a helyi lapoknak, sőt egy fővárosi napilapnak is helyet kell adni; szerkessze a levéltárnok a törvényhatóság hivatalos lapját, melyben a vármegye vagy város multjára vonatkozó közlemények is jelenjenek meg; készítse elő kiadásra a törvényhatóság szabályrendeleteinek, alapítványainak, vásár-, vízjogi vagy egyéb hosszabb érvényű iratainak gyűjteményét.

Kezdje meg haladéktalanul a *selejtezést*, hogy így az érdemes iratokat annál inkább gondozhassa. Ez a munka egész embert kíván s olyat, aki a törvényhatóság jelen ügyében és multja történetében teljesen tájékozott s lehetőleg olyan, aki a helyi monografikus irodalom terén munkálkodik; aki tehát a selejtezés alá kerülő iratok tudományos becsét ismeri. A hebcurgyaság pótolhatatlan károkat okozhat. Azt hisszük, az 1711-ig évig semmiféle irás sem semmisítendő meg. Innét kezdve a 19-ig századig minél kevesebb s például a korszakalkotó 1848-49-iki évekből az iratok mind megtartandók.

Erkölesi javak fekszenek a múlt ez írott emlékeiben; a mai bomlásban irányítónk, szabályozónk lehet. Az elsietéstől menthet meg a múlt ismerete s azért ezt a könyvet nyitva kell tartanunk, tartalmát közkincesé kell tennünk.

Legyen rajta minden törvényhatóság, hogy lehetőleg a levéltárnoka szerkesztésében oly folyóirat jelenjen meg, amely az illető vármegye vagy város történelmi multjára, nép- föld- és természetrajzi leírására vonatkozó cikkek és adatok tárháza legyen.

Mindezt a követelést azonban csupán megfelelően dotált levéltárnoki karral szemben támaszthatjuk, természetesen a főlevéltárnoktól is megkövetelvén az ennek megfelelő képzettséget, első sorban a képesítést, amelynek minimuma a tud. egyetemi abszolutorium, esetleg az ennek alapján letett levéltári fogalmazói vizsgálatról nyert bizonyítvány.

A szerzett jogokat azonban respektálni kell s a még állásban levő egy két kartársunkat, akik még a törvény régi szakaszai alapján nyerték el hivatalukat, a nagyobb fizetési osztályba sorozásból nem lehet elzárni. Hiszen akárhány oly aljegyzője, szolgabírája van a közigazgatásnak, aki egyszerű jogi abszolutoriummal vezető állásba került.

És meg kell alkotni a *levéltári igazgatói* állást, mellyel a VII. fizetési osztály jár, a kellő érdemek jutalmazásául. A levéltári hivatás és munka kellő meg nem becsülése folytja volt közigazgatásunknak s ferde fényt vetett közműveltségünkre; annak a tanúsága, hogy a szellemi javakat még mindig nem becsüljük meg kellően s azoknak értékét nem ismerjük fel.

Kemény Lajos.

Levéltáraink köréből.

A levéltárosi kar és a háború. A folyóiratunk legutóbbi füzetében közölt névsor kiegészítésül közöljük, hogy kartársaink sorából hadban vannak dr. *Gaszner* József, Árvavármegye főlevéltárosa, *Molnár* Géza, Alsófehérvármegye főlevéltárosa és dr. *Demeter* János, Alsófehérmegye allelevéltárosa, *Szabó* Károly Pancsova th. város tb. levéltárosa; hadbavonultak tehát karunkból: *Antalóczy* Nándor (Békésm.), dr. *Demeter* János (Alsófehérm.), *Föglein* Antal (Zólyomm.), *Gaszner* József dr., (Árvam.), *Horsia Livius* (Szebenm.), *Kiss* Ferenc Györm.), *Kiss* Kálmán (Fogarasm.) *Molnár* Géza (Alsófehérm.), dr. *Molnár* István (Somogym.), *Sümeghy* Dezső (Csanádm.), *Szabó* Károly

(Pancsova), *Szabó* Vendel (Mosonm.), *Tar* Zoltán (Ugocsam.), dr. *Zseltvay* János Hevesm.)
Hösi halált halt: *Miskolczy* Simon János.

A legutóbbi népfölkelői bemutató szemléken alkalmasak lettek: *Osváth* Lajos, (Biharmegye), *Rexa* Dezső, (Fejérm.), *Sefcsik* Ferenc (Győr sz. kir. város) főlevéltárosok.

Levéltári helyszini vizsgálat. A vármegyék levéltárai helyszini vizsgálatával megbízott *Komáromy* András országos levéltárnok e feladatának már jórészben eleget tett. Az erdélyrészi levéltárakat mind áttanulmányozta, az 1915. év folyamán pedig az északi vármegyék levéltárait tekintette meg. Máramarosmegye, Beregmegye, Ungmegye, Zemplénmegye levéltárain kívül Borsodmegye, Biharmegye, Szabolcsmegye, Csanádmegye levéltárait vizsgálta meg, ezenkívül a Dunántúl Vas és Györmegyékben teljesített helyszini vizsgálatot.

Levéltárosok helyettesítése. A vármegyéknél a hadbavonult levéltárosokat ritkán helyettesítik. A folyómunkákat (anyakönyvi utólagos bejegyzések, vizikönyvi bevezetések, erdőgazdasági üzemtervek, iratok stb. elhelyezése és újabbkoriak kiemelése) a kezelőszemélyzet is elvégezheti. Levéltárnoki munkát (régebbi iratok felkutatása, nemességi ügyekben vélemény adás stb.) természetesen ezek nem végezhetnek. Györmegye ezt a kérdést ideiglenesen úgy oldotta meg, hogy a levéltárnoki állás teendőinek végzésével ideiglenesen az árvaszéki elnököt bizta meg, aki hiteles kiadványokat is ad ki a levéltár pecsété alatt.

Háborus elfoglaltság. Az itthon maradt tisztviselő-személyzet a hadbavonultak munkáját is végzi, és ezen a címen sokszor nehéz szolgálatot teljesít. A levéltárosi kar több tagja van ily címen igénybevéve rendkívüli munkákra ezért a levéltári teendők végzésére ugyszólván alig maradt idejük. *Sefcsik* Ferenc, Győr város főlevéltárosa, 1915. év óta tanácsi előadóként működik és referálja az összes illetőségi, kórházi ügyeket, kiadja a helyhatósági bizonyványokat és vezeti az illetőségi nyilvántartás törzslapjait. Cenzurálja az internáltak részére a Györré érkezett olasz, francia, szerb, orosz, angol nyelvű leveleket. A kir. ügyészség részéről cenzora a Györrött meg-